

Модель професійної культури адвоката: критерії та підходи

Володимир СУЩЕНКО, експерт програми «Адвокат майбутнього», доцент, заслужений юрист України

Адвокат – це фахівець, який не лише має вищу юридичну освіту, це правник, покликаний виконувати місію надання правової допомоги суспільству в усіх сферах його життєдіяльності. За своїм призначенням адвокат – це професіонал, кредо діяльності якого полягає у наданні юридичних послуг через неухильне дотримання принципу верховенства права, утвердження рівності всіх перед законом та справедливості у правових відносинах. Сутність, зміст та спрямованість діяльності адвоката визначаються її основною метою – захистом прав, свобод та законних інтересів особи, наданням

суспільству та його інституціям (включаючи державні) ефективної, компетентної, висококваліфікованої правової допомоги.

Кожен адвокат за своїм фахом і покликанням має усвідомлювати, що надання ним якісних юридичних послуг, здійснення правового захисту та забезпечення правової допомоги – це не просто професійна діяльність, що висуває підвищені вимоги до юридичних знань, умінь та навичок носія цієї професії, а й вимагає від нього значних інтелектуальних зусиль, витрат енергії та часу на постійне самовдосконалення, постійне підвищення своєї кваліфікації, включаючи досягнення високого рівня загальної та професійної правової культури.

Окрім того, адвокат є носієм та охоронцем позитивних корпоративних інтересів юридичної спільноти, її фахової самобутності, принципів, традицій та звичаїв, що спрямовані на бездоганне виконання кожним юристом своїх повноважень. Ціннісна орієнтація і професійна майстерність адвоката залежать від усвідомлення ним системи правових цінностей та етичних норм у суспільстві, високого рівня культури його поведінки, людської та професійної гідності, стриманої тактовності, самоконтролю у повсякденній поведінці.

Діяльність сучасного українського адвоката зумовлена престиж-

ністю юридичної професії та повагою до її представників з боку суспільства. Вона ґрунтується на таких засадах (принципах): безумовного дотримання у своїй діяльності доктрини «верховенства права» та її складових; неупередженості та об'єктивності; чесності та сумлінності; компетентності; відповідальності перед собою, адвокатською спільнотою, суспільством за якість та своєчасність надання юридичних послуг. Зазначені принципи визначають рівень професійної культури адвоката, зміст якої полягає в опануванні кожним правником системи загальнокультурних і професійних цінностей, створених та сформованих різними поколіннями етнічних, національних і регіональних людських спільнот, а також носіями цієї професії.

Внутрішню структуру професійної культури правника та адвоката, на моє переконання, формують такі фундаментальні складові як етична, естетична, релігійна, політична, економічна, мовна (комунікаційна), фізична та правова культури. Запропонована структура професійної культури здатна породжувати особливо чутливу правосвідомість правника, формує його своєрідний професійно-орієнтований світогляд та світосприйняття. Варто акцентувати увагу адвокатів на окремих, найбільш вагомих, на нашу думку, елементах структури такої культури.

Етична культура адвоката є неодмінною складовою його особистісної поведінки, показником відповідності правника високим суспільним очікуванням до представників цієї професії. Щоденне дотримання норм та вимог загальноновизнаних етичних стандартів людської поведінки, написаних і писаних корпоративних правил правничої спільноти у спілкуванні з клієнтами, колегами та партнерами, можновладцями та політиками є беззаперечною умовою високого рівня професіоналізму. Ввічливість, емоційна стриманість, внутрішня дисциплінованість – це основні риси належної етичної поведінки адвоката. Також можна зауважити, що рівень професійної етичної поведінки правника взагалі та адвоката зокрема майже завжди є відображенням компромісу між індивідуальними та суспільними інтересами, уособленням загальноприйнятих та усталених моделей поведінки. Саме тому етика особистісної поведінки може і повинна відігравати роль морального дороговказу в діяльності адвоката.

Повсякчасне дотримання правил професійної етики є запорукою належного дотримання принципів юридичної діяльності та підвищення рівня поваги до адвокатів з боку суспільства. Встановлені регулятори професійної етики повинні неухильно застосовуватися

у практичній діяльності, а їх основою мають стати положення чинного законодавства, корпоративні звичаї та правила, професійний досвід та адвокатська практика. Вони передбачають як виважене наближення, так і розумне дистанціювання адвоката до/від клієнта, однак у будь-якому випадку мають на меті якнайкраще вирішення проблем клієнта, надання йому якісних, своєчасних та кваліфікованих послуг.

Чим для адвоката є естетична культура? Відповідь – очевидна. Зважаючи на те, що філософія визнає естетику як світоглядну науку, яка розкриває нам світ краси в усіх її проявах і вчить розпізнавати прекрасне в людині та природі, можна з впевненістю стверджувати, що усвідомлення юристом естетичних цінностей і дотримання естетичних вимог у поведінці є запорукою високого рівня професійної правничої діяльності. Смак та охайність у стилі ділового одягу, зачіска та застосування косметичних засобів, облаштування робочого місця, розуміння творів мистецтва, увага й повага до навколишнього середовища – це ті риси, які необхідно виховувати та вдосконалювати в собі кожному, хто вирішив присвятити своє життя правничій професії.

онів) – це вимога до правника всіх часів і народів. Саме в релігійних вченнях, конфесійних утвореннях, постулатах, традиціях і ритуалах найчастіше містяться мотиви та причини правомірної чи неправомірної поведінки особи. Високий рівень релігійної культури адвоката завжди допоможе йому повніше та об'єктивніше проаналізувати ту чи іншу життєву ситуацію, встановити психологічний контакт з клієнтом, віднайти причини та наслідки відповідної події (факту), прийняти оптимальне рішення. Низький рівень релігійної культури, навпаки, не дозволить цього зробити, може призвести до непорозуміння та допущення помилок (іноді непоправних) у наданні різноманітних правничих послуг (від надання консультації до ухвалення судового рішення).

Специфічною особливістю правничої професії є її здійснення за допомогою мови – вербальної (письмової, усної) та невербальної (жести, міміка). Саме тому мовна підготовка адвоката, що передбачає наявність великого словникового запасу, вміння стилістично правильно будувати усні та письмові мовні конструкції (речення, думки), коректно вживати спеціальні юридичні терміни та формули, адекватно пояснюва-

допомагає діагностувати психічні стани особи та встановлювати бажаний психологічний контакт з нею, ефективніше сприймати, розуміти й усвідомлювати отриману інформацію.

Правова культура завершує запропонований перелік структурних елементів професійної культури адвоката. Що ж таке правова культура адвоката? На мою думку, складовими правової культури адвоката є фахові юридичні знання, вміння та навички; знання тих сфер життєдіяльності людини, до яких належить галузь правового регулювання; правова свідомість та правомірна поведінка носія цієї професії.

Правова свідомість та правомірна поведінка адвоката – це взаємозумовлені професійні якості. Правова свідомість віддзеркалює внутрішній професійний світогляд правника, його переконаність у необхідності права, правового регулювання суспільних відносин, беззаперечного верховенства права та неухильного дотримання встановлених правил, загостреного почуття справедливості у розв'язанні конфліктів на засадах рівності всіх і кожного перед законом.

Таким чином, правова культура юриста одночасно є фундаментом,

стінами й дахом його професійної культури. Чим вона міцніша, тим якісніше правник здійснює свою професійну діяльність, тим відповідальніше він ставиться до виконання своїх повноважень.

Правничій професії завжди була притаманна наявність спільних фахових інтересів та корпоративного духу (професійної єдності юристів та їх відчуття належності до однієї корпорації). Беззаперечно, на відповідних засадах мають будуватися і внутрішньо-корпоративні відносини. Бажано, щоб адвокат був прикладом єдності професії, взаємної підтримки й поваги, толерантності та дотримання корпоративної культури. Спільний фах, достатній рівень освіченості та кваліфікації адвокатів дозволятиме їм знаходити спільну професійну мову, заощаджувати час, ефективно та оперативно розв'язувати складні правничі проблеми чи колізії на засадах взаємовигідного співробітництва.

Важливою умовою належної професійної культури адвокатів має бути, насамперед, високий рівень особистої професійної відповідальності та належне виконання ними взятих на себе зобов'язань щодо надання юридичних послуг.

Етична культура адвоката є неодмінною складовою його особистісної поведінки, показником відповідності високим суспільним вимогам

Зважаючи на те, що діяльність адвоката пов'язана з пізнанням людини, проблемних ситуацій її буття, які виникають у повсякденному житті, важливого значення набуває рівень його релігійної культури. Мається на увазі знання та усвідомлення ним ролі релігійного світогляду людини як духовного фундаменту повсякденного життя. Релігійні ідеї, вчення, постулати, традиції, звичаї, ритуали відіграють визначну роль у духовному становленні та розвитку світоглядної позиції кожної людини. Річ не в тім, чи є релігійною особистістю сам адвокат і в «якого Бога» він вірить. Головне – в усвідомленні ним ролі релігійної культури в системі духовних цінностей кожної людини та людських спільнот.

Знати основні релігійні вчення та конфесії, поважати їхню роль у життєдіяльності суспільства й кожної окремої людини (особливо ті з них, що функціонують на теренах твоєї країни та її окремих регі-

ти власну правову позицію своїм співрозмовникам і клієнтам, незалежно від рівня їх загальної та правової освіченості й культури, є запорукою високого рівня професіоналізму адвоката. У цьому контексті, зважаючи на розвиток процесів глобалізації світу та певної універсалізації (адаптації) нормативних актів різних країн (зокрема, держав Європейського Союзу), неабиякого значення набуває знання хоча б однієї з найбільш розповсюджених мов спілкування світового співтовариства (англійської, іспанської, китайської, німецької, французької, японської).

Досконале володіння вербальними засобами спілкування має доповнюватися навичками та вміннями правника використовувати невербальні засоби, які додатково емоційно впливають на сприйняття певної інформації іншою стороною (клієнтом, присяжними, судом). Одночасне використання мови, міміки та жестів

